

Angående begränsade upplagor

Jag arbetar mycket med digitalt fotografi och har svårt att tänka i form av upplagor då jag innerst inne anser att en begränsad upplaga arbetar emot det digitala mediets natur. Samtidigt vill jag kunna ta betalt för den konst jag skapar. Har du tips på hur jag ska kunna känna mig mer bekväm med att ange en upplaga under dessa förutsättningar?

Hej Johannes,

Jag förstår ditt dilemma och gick i samma tankar för ett par år sedan. Det här är vad som förändrats sedan dess: jag bestämde mig för att se mig själv som den yrkesverksamma konstnär jag är. Har du ett yrke ska du ta betalt för dina tjänster. Så länge du ser din konstnärliga verksamhet som en sidosyssla, eller inte känner dig bekväm med att kalla dig konstnär, kommer du vela och halka omkring till förbannelse. Så låt mig vara hård: nedvärdera inte det konstnärliga yrket! Ta skäligt betalt för ditt utförda arbete. På så vis är du inte enbart rättvis mot dig själv utan hjälper även till att bana vägen för andra konstnärer.

Det är helt klart intressant att fundera över upplagor och varför de existerar. Traditionellt beror en upplagas omfattning på dess teknologiska begränsning. En upplaga ska bestå av en serie exakt likadana tryck. Eftersom exempelvis etsningsplåtar långsamt slits ut, måste antalet kopior begränsas. Många tror annars att storleken beror på det fysiska produktionsarbetet. Men det är ofta felaktigt. Framförallt eftersom konstnärer många gånger lejer bort den delen av arbetet.

I ditt fall måste det historiska argumentet omvärderas. Det finns inte längre någon övre gräns för hur många kopior som kan produceras utifrån ett original eftersom kvaliteten hos det digitala "originalet" aldrig försämras. Då har du kvar marknadsvärde. Liten upplaga ger ett högt värde. Om din konst inte specifikt handlar om att kritisera kapitalismen, eller om bred distribution inte är en nyckelkomponent i budskapet du vill förmedla, så bör du ta till dig detta: att tillskriva en begränsad upplaga för digitala verk är fullständigt legitimt. Men det är viktigt att du håller dig till det antal du uppgett. Säljer du slut på upplagan och ångrar att du inte gjorde den större, så kan du absolut inte i efterhand skriva ut fler. Genom denna form av girighet äventyrar du din integritet, din trovärdighet och även marknaden för alla dina framtida upplagor. Potentiella köpare kan inte längre vara säkra på hur begränsad din upplaga är. Nu tror jag dock att du har ett sunt förnuft och förstår vikten av ett löfte.

Det vanliga är att du minskar antalet utskrifter i takt med att du etablerar dig som konstnär. I början vill du exponera dig och spridas. Då gäller en stor upplaga. Senare vill du etablera dig. Här pratar vi en medelstor upplaga på mellan tio och tjugo fotografier. Till slut kan du fokusera på att leva på din konst och skapa begränsade upplagor på omkring tre till sex fotografier. Många konstnärer bestämmer sig för en upplagas storlek och behåller den konsekvent genom ett projekt. Är du inte en särskilt etablerad konstnär, men arbetar mot en utställning på ett galleri som du vet säljer bra, så kan det vara en vits att skapa en mindre upplaga. Detta ökar verkets kommersiella värde och säljer på så vis bättre.

Jag vill ge dig en idé om hur du numrerar dina fotografier. Om upplagan är tre, listar du enligt följande: 1/3, 2/3, 3/3. Glöm inte bort ditt Artist Proof: 1/1AP. Sedan är det viktigt att du motstår frestelsen att sälja ditt artist proof – hur mycket din gallerist än ligger på. Du vill ha en kopia kvar att kunna titta på, visa upp, samt ha möjlighet att ställa ut. Försök behålla kontrollen i den mån det är möjligt:

"They must hold work back! It's very important to keep at least one artwork from every series. It's their pension fund and their history. They need to have work in their studio that is not for sale. Ever. It's good for them and their visitors to see the progression and the transitions. Money may seem more important than keeping artwork in the short term, but holding work back in the long term is very important." Micaela Giovannotti, New York (*Work/Art*, Bhandari & Melberg, 2009)

Konstnären [Mikael Olsson](#) har en aktiv utställningsverksamhet, nationellt och internationellt. Han arbetar huvudsakligen med fotografi och menar att det ligger i mediets natur att kunna reproduceras, oavsett om det är analogt eller digitalt. Det äldsta bevarade fotografiet togs redan 1826 av Joseph Nicéphore Niépce och redan under mitten av 1800 talet gjorde man flera kopior av samma plåt. Men det var först på 1980-talet, då fotografiet blev en mer accepterad konstform, som upplagor blev allt vanligare. Mikael Olsson berättar: *till exempel så finns Ansel Adams fotografier i olika upplagor beroende på hur populärt motivet var. Det var efterfrågan som styrde upplagan. Fotografer och konstnärer arbetar på olika sätt utefter vad som passar dem. Ett exempel är att Wolfgang Tillmans bilder kan finnas i olika storlekar och som kopieras efter behov inför utställningar istället för att existera i begränsade upplagor. William Egglestons äldre bilder på dye-transfer gjordes däremot i en upplaga och i en storlek. I efterhand har han gjort stora kopior av samma motiv, men med en annan teknik.*

Det finns som sagt inga utstakade regler, förutom att du ska hålla det du lovar. Känner du trots allt att du har svårt att motivera en begränsad upplaga, finns sätt tillskriva exklusivitetsvärde genom äkthetscertifikat, signerade kopior eller omslagsförpackningar. Du kan välja att signera baksidan av verket och då inkludera även upplagenummer, titel och årtal. Signera inte ramen eller passepartouten eftersom dessa kan separeras från verket. Om fotografiet monterats permanent kan du naturligtvis signera baksidan av monteringsmaterialet. Du kan även välja att bifoga ett äkthetsintyg – även om dessa framförallt skapas då verk inte kan signeras. Du undrar kanske vad jag talar om? Jo, exempel kan vara instruktionsbaserade verk. Såsom konstnären Sol LeWitt, vars instruktioner för detaljerade linjeteckningar direkt utförda på väggen, tar dagar att utföra. Du har även Tino Sehgal som säljer instruktioner för hur andra ska utföra hans konstruerade situationer. 2008 köpte MoMa in "Kiss" för en sexsiffrig summa. Inga papper skrevs, inget konstverk levererades. Istället ingicks ett muntligt avtal bevitnat av en notarie. Jag har själv fått uppleva verket "Kiss". Det jag såg var två personer som grovhånglade i ett av gallerierna på Wattis Institute i San Francisco. Personerna visade sig vara Sehgaltränade tolkare som utförde en koreografisk iscensättning av ikoniska konstverk av Brancusi, Klimt, Koons, Munch och Rodin. Då jag pluggade på California College of the Arts i San Francisco gick en allmän förfrågan ut till alla konststuderande om de ville gå en kurs i att bli tolkare av bland annat "Kiss". Jag avstod. Men min kompis och hans flickvän tog tillfället i akt. Deras förhållande tog slut två veckor senare ...

Ja, det var en lång utveckling. Innan jag lämnar detta helt vill jag dock nämna hur ett äkthetsintyg skulle se ut. Du förbereder ett sådant dokument genom att i detalj beskriva

verket, inkludera eventuella instruktioner, lista kontaktuppgifter och slutligen skriva datum och signera. Du kan även infoga en liten bild av verket. Så enkelt är det och kanske hjälper denna lilla handling dig att känna lite mer trygghet. Har du efter allt detta fortfarande svårt att tänka i upplagor, betänk då Tino Sehgal som skapat upplagor av vad som överhuvudtaget inte har någon materiell existens. Men i hans fall är allt ytterst väl uttänkt. "Kiss" existerar i fyra upplagor (det finns fyra tränade tolkare). Dessa kan lånas ut precis som en institutions övriga konstverk. I teorin är det tillgängligheten av "tolkare" som avgör antalet gånger verkets ägare kan låna ut det. Tino Sehgal har arbetat målmedvetet då han utformat alla aspekter av dessa konstruerade situationer. Institutionskritiken är uppenbar. Kanske kan du låta dig inspireras och komma fram till argument och metoder som legitimerar ditt användande av upplagor. Eller så räcker argumentet: jag vill ge min konst ett högre värde så att jag kan ta betalt för det arbete jag utför.

Lycka till,

Ida